

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

Факультет педагогіки та психології
Кафедра історії

Проректор із науково-педагогічної роботи
О.А. Кузнецова

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ЕТНОЛОГІЯ**

Ступінь бакалавра

Галузь знань 03 Гуманітарні науки

Спеціальність: 032 Історія та археологія

Освітня програма: «Історія та археологія»

2020 – 2021 навчальний рік

Розробник: Хрящевська Людмила Михайлівна, доцент кафедри, кандидат історичних наук, доцент (Хрящевська Л. М.)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри історії

Протокол № 1 від «26» серпня 2020 р.

Завідувач кафедри (Рижева Н. О.)

«26» серпня 2020 р.

Анотація: З-поміж гуманітарних дисциплін важливе місце належить етнології — науці про побут, традиційну матеріальну та духовну культуру народів, їхнє походження (етногенез). Розвиваючись майже впродовж двох століть, вона сформувалася як самостійна галузь, без якої не можна по-справжньому пізнати свій народ та інші народи світу.

В умовах сьогодення дослідження етносів через різноманітність культур залишається одним із основних завдань етнології, серед яких найбільш важливими виступають проблеми функціонального призначення етнічної культури, її рівнів, взаємозв'язку з іншими типами культур. Глибше зрозуміти своєрідність кожної окремої етнічної культури допомагає вивчення обрядів, звичаїв та ритуалів того чи іншого етносу. Знання про різні види етнокультурних контактів покликане пояснити механізм розвитку і функціонування сучасних етнічних процесів різних народів світу.

Ключові слова: етнологія, етнос, етнічна спільнота, класифікація, етногенез, матеріальна та духовна культура.

Summary: among the humanities an important place belongs to ethnology - the science of life, traditional material and spiritual culture of peoples, their origin (ethnogenesis). Developing for almost two centuries, it was formed as an independent industry, without which it is impossible to truly know your people and other peoples of the world.

In today's world, the study of ethnic groups through the diversity of cultures remains one of the main tasks of ethnology, among which the most important are the problems of the functional purpose of ethnic culture, its levels, the relationship with other types of cultures. A deeper understanding of the uniqueness of each individual ethnic culture helps to study the rites, customs and rituals of a particular ethnic group. Knowledge of different types of ethnocultural contacts is designed to explain the mechanism of development and functioning of modern ethnic processes of different peoples of the world.

Key words: ethnology, ethnos, ethnic community, classification, ethnogenesis, material and spiritual culture

1. Опис навчальної дисципліни

Денна форма навчання

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		Денна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань: 03 Гуманітарні науки	Варіативна
Індивідуальне науково-дослідне завдання – конспект монографій з етнології України	Спеціальність: 032 Історія та археологія Освітня програма: Історія та археологія	Семестр
Загальна кількість годин - 90		2-й
Тижневих годин для денної форми навчання на тиждень аудиторних – 2 год. самостійної роботи студента – 4 год.	Ступінь: бакалавр	Лекції
		10
		Практичні, семінарські
		20
		Лабораторні
		-
		Самостійна робота
60		
http://moodle.mdu.edu.ua/my/index.php		Вид контролю: залік

Мова навчання – українська

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить (30%/70%): для денної форми навчання: 30 год. аудиторні заняття, 60 год. самостійна робота

2. Мета, завдання навчальної дисципліни та очікувані результати

Мета викладання навчальної дисципліни «Етнологія» полягає у вивченні і засвоєнні студентами питань теорії етносу, етногенезу та етнічної історії, сучасної класифікації народів світу за географічною, антропологічною, етнолінгвістичною, господарсько-культурною, релігійною ознаками, традиційних і сучасних форм життєдіяльності етносів різних континентів, особливостей міжетнічної комунікації, етнічної картини світу, етнічної свідомості.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Етнологія» є: аналіз причин і процесів, пов'язаних з виникненням, формуванням та розпадом етнічних спільнот, особливостей їх самоорганізації; дослідження міграції народів та системи їхнього життєзабезпечення й адаптації до природно-географічного середовища; комплексу проблем, пов'язаних з етнічністю людських спільнот та мозаїчністю етнічних процесів і явищ; антропологічних, етнолінгвістичних, етнопсихологічних особливостей різних народів; матеріальної і духовної культури окремих етносів та порівняння їх етнокультурних моделей і цінностей; системи міжетнічних контактів у сіжкультурних зв'язках між народами та особливості їх розвитку; етнодемографічних процесів всередині окремих народів та у світі в цілому; формування етнічної картини світу.

Передумови для вивчення дисципліни: вивчення навчальної дисципліни «Етнологія» доцільно організувати в єдиному контексті з тематикою вивчення дисциплін «Археологія», «Країнознавство», «Культурологія», «Етнографія», «Історія України» та ін.

Навчальна дисципліна складається з 3-х кредитів.

Програмні результати навчання:

Програмні результати навчання:

ПРН-1 *Здатність запам'ятовувати або відтворювати:* найважливіші факти, події та процеси історичного минулого українського народу і людства загалом; основні тенденції історичного розвитку в конкретні історичні періоди;

ПРН-3 *Здатність використовувати вивчений матеріал в нових ситуаціях:* виявляти взаємозв'язки між процесами у минулому та на сучасному етапі; оцінювати основні тенденції та особливості історичного розвитку людства у певні історичні періоди;

ПРН-9 *Визнання та підтримка певних цінностей:* налаштованість на консолідацію суспільства; пояснювати важливість демократичних цінностей, вироблених у процесі історичного розвитку; доводити історичну своєрідність, культурне та етнонаціональне розмаїття України; виявляти повагу до різноманітних національних спільнот як невід'ємної складової історії України; співпрацювати з носіями різних історичних і культурних цінностей.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні:

ЗК-1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК-2. Здатність робити смислові узагальнення та висновки, виявляти в інформаційних даних і концептах хибні та вразливі місця, суперечності та неповноту аргументації.

ЗК-3. Готовність до пізнання нового і неперервного навчання, до опанування нових знань і стратегій/способів мислення.

ЗК-4. Здатність раціонально організувати власну діяльність та ефективно використовувати час

ЗК-6. Критичність і самокритичність мислення.

ЗК-7. Схильність до самоперевірки отриманих результатів, турбота про якісне виконання професійних завдань.

ЗК-8. Увага і толерантність до іншої (й інакшої) думки, здатність аналізувати її зміст і структуру в процесі спілкування та адекватно на неї реагувати.

ЗК-9. Здатність брати участь в інтелектуальних дискусіях, використовувати ввічливі форми звернення до опонента, концентруватися на значущих складових судження, не переходячи на особистості.

ЗК-10. Навички публічного мовлення, здатність ясно та виразно висловлюватися в процесі комунікації.

ЗК-11. Навички роботи в групі, розподіл функцій в колективній роботі.

ЗК-12. Відкритість, здатність сприймати та враховувати зауваги, оптимізувати власну позицію в процесі обговорення, налаштованість на діалог, залучення у власні міркування висловлених слухних ідей.

ЗК-13. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій

ЗК-14. Аналіз та інтерпретація гуманітарного тексту: здатність виокремити та відтворити смислову структуру тексту, оцінити послідовність та валідність аргументації, виділити продуктивні ідеї.

ЗК-15. Порівняння змісту різних текстів, пошук та узагальнення інформації з досліджуваної проблеми.

ЗК-16. Навички написання аналітичних і публіцистичних гуманітарних текстів, реферування, створення систематизованих оглядів спеціальної літератури. Дотримання стандартів академічного оформлення тексту.

ЗК-18. Інтелектуальне сумління, чесність у своїй справі та уникання симуляцій, плагіату та інших виявів недоброчесності.

ЗК-19. Розуміння необхідності відповідального ставлення до роботи, чіткого і своєчасного виконання обов'язків.

ЗК-20. Здатність працювати в колективі та самотійно, виявляти ініціативу, уникати некритичного слідування авторитетам.

ЗК-21. Здатність життєво та фахово реалізовувати себе на основі ціннісно-світоглядних надбань людства (зокрема сприйняття людини не як засобу, а як цілі та цінності), що нерозривно поєднана з навичками критичного мислення, опануванням і обстоюванням громадянських чеснот і прав, соціальною відповідальністю, а також патріотичним піклуванням про продуктивний розвиток держави і суспільства.

ЗК-22. Здатність розуміти світоглядні, правові, соціальні, економічні, культурно-історичні, духовно-моральні питання, що виходять за межі фахової спеціалізації, завдяки чому відповідально й ефективно діяти в різних суспільних контекстах, сприяючи позитивному розв'язанню нагальних проблем.

II. Фахові:

ФК-1. Критичне усвідомлення взаємозв'язку між фактами, подіями, явищами і процесами у минулому та сучасності

ФК-5. Знання, вміння і навички опрацювання наукових та інформаційних джерел і використання інформаційно-пошукових інструментів, таких як бібліографічні довідники, путівники до архівних фондів, архівні описи, посилання на електронні ресурси

ФК-6. Здатність виявляти та опрацьовувати належним чином джерела інформації (бібліографії, документи, етнографічні матеріали, музейні експонати, археологічні артефакти тощо) для реалізації науково-дослідних проектів

ФК-7. Знання та вміння використовувати різноманітні методи виявлення та опрацювання історичних й археологічних джерел, зокрема інструментарій спеціальних історичних дисциплін, новітні комп'ютерні технології для пошуку та обробки історичних або пов'язаних із ними даних

3. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни.

Тема 1. Предмет, завдання і основні поняття етнології.

Тема 2. Класифікація народів світу.

Тема 3. Етногенез, етнічна історія, матеріальна та духовна культура народів Австралії та Океанії

Тема 4. Етногенез та етнічна історія народів Азії.

Тема 5. Етногенез та етнічна історія народів Африки, Америки.

Програма навчальної дисципліни

Кредит 1. Предмет і завдання етнологічної науки.

Тема 1. Предмет, завдання і основні поняття етнології.

Етнос – об'єкт дослідження етнології. Етнічні показники. Визначення етносу. Етнічний фактор в історії та сучасному житті. Значення етнографії та її місце в системі суспільних наук.

Конструктивістські концепції в теорії етносу. Примордиалістська концепція етносу. Біологізаторські концепції етносу. Сучасні підходи до теорії етносу.

Основні складові етнографічного дослідження. Етнічні процеси.

Еволюціонізм в російській етнографічній науці. Вплив марксизму на розвиток вітчизняної етнографії. Розвиток радянської етнографії. Теоретичні роботи радянських етнографів у повоєнний період.

Тема 2. Класифікація народів світу.

Наукові підходи до класифікації народів світу. Показники етнологічної класифікації. Географічна, релігійна класифікації народів світу. Антропологічна класифікація народів світу. Основні расові ознаки. Визначення раси. Великі раси. Європеїдна, монголоїдна та екваторіальна раси. Антропологічні типи. Проблема расогенезу та його основні етапи.

Господарсько-культурна класифікація народів світу. Господарсько-культурні типи. Співвідношення етносу і господарсько-культурного типу. Історико-етнографічні області і проблема етнографічного районування.

Мовна класифікація народів світу. Проблема генези мов народів світу. Морфологічна та генетична класифікація мов. Мова – головний показник етносу.

Кредит 2. Етногенез та етнічна історія Австралії та Океанії

Тема 3. Етногенез, етнічна історія, матеріальна та духовна культура народів Австралії та Океанії

Теоретичне значення вивчення автохтонного населення Австралії та Океанії. Проблема походження корінного населення Австралії. Австралоїдна раса та її місце в антропологічних класифікаціях.

Історико-культурне районування Океанії. Народи Меланезії, Мікронезії. Народи Полінезії. Австронезійці-протоокеанці. Розпад протоокеанської спільності і заселення західних і східних островів Меланезії, полінезійців. Гіпотеза Те Рангі Хіроа про заселення Полінезії, мікронезійців. Господарство корінного населення Австралії. Соціальна система спорідненості. Духовна культура. Господарство і матеріальна культура народів Океанії. Соціальна організація. Духовна культура уявлення. Європейська колонізація Австралії. Освоєння Океанії європейцями і доля корінного населення.

Кредит 3. Формування етнічної карти світу.

Тема 4. Етногенез та етнічна історія народів Азії.

Загальна характеристика азійського регіону та його народів. Характеристика народів Західної Азії та їх етнічна історія. Сучасний етнічний склад держав регіону. Господарство Західної Азії. Особливості матеріальної і духовної культури. Сім'я і соціальні відносини. Етнічні процеси в сучасній Азії. Країни Закавказзя (Загальні відомості та географічне положення Грузії, історія виникнення та розвитку, державний устрій і форма правління, населення, культура та соціальний розвиток). Країни Центральної Азії. Країни Південно-Західної Азії. Країни Південної Азії. Країни Східної Азії. Країни Південно-Східної Азії.

Тема 5. Етногенез та етнічна історія народів Африки, Америки.

Проблема заселення Америки: питання, гіпотези, факти. Антропологічний склад корінного населення. Особливості культури та історичного розвитку народів Америки. Теоретичне значення вивчення традиційної культури народів.

Класифікація Грінберга, Пауела, Сепіра. Філії корінного населення. Розселення народів Америки. Основні господарсько-культурні типи корінного населення Америки. Арктичні мисливці. Лісові мисливці та збирачі Північної Америки. ГКТ індіанців прерії. ГКТ індіанців північно-західного узбережжя. ГКТ з відтворюючою економікою. Цивілізації Центральної та Південної Америки та їх господарська система. ГКТ Південної Америки: мотичні землероби, мисливці та рибалки. Відкриття Америки африканцями. Знищення цивілізацій Центральної Америки та геноцид індіанського населення. Особливості північноамериканського та іспансько-португальського колоніалізму. Історичне значення індіанської культури. Доля індіанського населення. Етапи європейської колонізації. Етнорасові процеси. Формування нових, змішаних за походженням рас.

3. Структура навчальної дисципліни Денна форма навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	усього	у тому числі		
		л	сем	с.р.
1	2	3	4	5
II СЕМЕСТР				
Кредит 1. Предмет і завдання етнологічної науки.				
Тема 1. Предмет, завдання і основні поняття етнології.	15	2	2	11
Тема 2. Класифікація народів світу.	15	2	2	11
Усього:	30	4	4	22
Кредит 2. Етногенез та етнічна історія Австралії та Океанії				
Тема 3. Етногенез, етнічна історія, матеріальна та духовна культура народів Австралії та Океанії	30	2	4	24
Усього:	30	2	4	24
Кредит 3. Формування етнічної карти світу.				
Тема 4. Етногенез та етнічна історія народів Азії.	15	2	6	7
Тема 5. Етногенез та етнічна історія народів Африки, Америки.	15	2	6	7
Усього:	30	4	12	14
Усього годин за навчальний курс	90	10	20	60

4. Теми лекційних занять Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Кредит 1. Предмет і завдання етнологічної науки		
1	Тема 1. Предмет, завдання і основні поняття етнології. Класифікація народів світу.	2
2	Тема 2. Класифікація народів світу.	2
Кредит 2. Етногенез та етнічна історія Австралії та Океанії		
3	Етногенез та етнічна історія народів Австралії та Океанії	2
Кредит 3. Формування етнічної карти світу		
4	Етногенез та етнічна історія народів Азії	2

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Кредит 1. Предмет і завдання етнологічної науки		
5	Етногенез та етнічна історія народів Африки.	2
Усього:		10

5. Теми семінарських занять Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Кредит 1. Предмет і завдання етнологічної науки		
1	Етнологія як наука, її предмет та методи.	2
2	Етнічна картина світу та класифікація народів	2
Кредит 2. Етногенез та етнічна історія Австралії та Океанії		
3	Етногенез та етнічна історія народів Австралії та Океанії	4
Кредит 3. Формування етнічної карти світу		
4	Етногенез та етнічна історія народів Західної Азії	4
5	Етногенез та етнічна історія народів Південної та Східної Азії	2
6	Етногенез та етнічна історія народів Африки, Америки.	4
7	Етногенез та етнічна історія народів Європи	2
Усього:		20

6. Лабораторні заняття

Робочим планом не передбачено

7. Самостійна робота Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Кредит 1. Предмет і завдання етнологічної науки		
1	Розробити схеми: «Предмет етнології та його компоненти», «Міжпредметні зв'язки Загальної етнології»	6
2	Підготувати реферативну доповідь на тему: «Сучасна етнологія. Постмодернізм та найновіші етнологічні концепції»	6
Кредит 2. Етногенез та етнічна історія Австралії та Океанії		
3	Скласти словник незнайомих \ частково знайомих термінів дисципліни «Загальна етнологія».	6
4	Визначте поняття етносу та нації. Охарактеризуйте функціоналізм і структуралізм в етнології	6

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Кредит 1. Предмет і завдання етнологічної науки		
5	Розкрийте сучасні етнічні процеси в Австралії.	6
Кредит 3. Формування етнічної карти світу		
6	Дайте оцінку етнічним процесам в країнах Південної Азії.	6
7	Визначте расовий, етнолінгвістичний та релігійний склад народів Західної Азії	6
8	Вкажіть на історико-культурні особливості африканських народів	6
9	Вкажіть на сучасні етнічні процеси народів Америки.	6
10	Творче завдання: Визначте регіональні особливості традиційно-побутової культури народів європейського континенту	6
Усього:		60

8. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Підготовка індивідуального науково-дослідного завдання:

Опрацювати джерельну базу та з'ясувати соціальну структуру сучасного українського суспільства, економічну активність населення та рівень освіти в сучасній Україні

Основне завдання цього виду діяльності – навчити студентів класифікувати історичні джерела з метою реалізації конкретних науково-дослідницьких проектів; інтерпретувати інформацію з різноманітних джерел, аналізувати відмінності різних періодів незалежної України

Загальні вимоги до виконання індивідуального завдання:

1) Завдання друкується на одній стороні білого паперу формату А4 14-тим шрифтом з полуторним інтервалом. Поля при друкуванні тексту: ліве – 3 мм, праве - 1 мм, верхнє та нижнє - 20 мм.

2) Структура індивідуального завдання:

- титульна сторінка;
- зміст;
- основна частина;
- список використаних джерел;
- додатки (за наявності).

3) За змістом індивідуальне завдання має складатися з трьох розділів.

4) Обсяг індивідуального завдання не повинен перевищувати 30 сторінок (не враховуючи додатків).

Максимальна кількість балів, яку може набрати студент за якісно виконане індивідуальне науково-дослідне завдання складає 20 балів.

За структурними складовими індивідуального завдання бали розподіляються таким чином:

- теоретична частина – 3 бали (по одному балу за кожен складову теоретичної частини);
- аналітична частина – 8 балів, з них:
 - методика з розвитку та сучасного стану – 2 бали;
 - обґрунтованість висновків – 3 бали;
 - оформлення з дотриманням вимог, що висуваються, та логічність викладення матеріалу – 2 бали;
- захист індивідуального завдання – 2 бали.

• **9. Форми роботи та критерії оцінювання**

- Рейтинговий контроль знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою:

• **Шкала оцінювання: національна та ECTS**

ОЦІНКА ECTS	СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		екзамен	залік
A	90-100	5 (відмінно)	5/відм./зараховано
B	80-89	4 (добре)	4/добре/ зараховано
C	65-79		
D	55-64	3 (задовільно)	3/задов./ зараховано
E	50-54		
FX	35-49	2 (незадовільно)	Не зараховано

Форми поточного та підсумкового контролю

Комплексна діагностика знань, умінь і навичок студентів із дисципліни здійснюється на основі результатів проведення поточного й підсумкового контролю знань (КР). Поточне оцінювання (індивідуальне, групове і фронтальне опитування, самостійна робота, самоконтроль). Завданням поточного контролю є систематична перевірка розуміння та засвоєння програмового матеріалу, виконання практичних завдань, уміння самостійно опрацьовувати тексти, складання конспекту рекомендованої літератури, написання і захист реферату, здатності публічно чи письмово представляти певний матеріал.

- Завданням підсумкового контролю (КР, залік) є перевірка глибини засвоєння студентом програмового матеріалу модуля.
- **Критерії оцінювання відповідей на практичних заняттях:**
- **Студенту виставляється відмінно.** Знання студента є глибокими, міцними, системними. Студент вміє аргументовано висловлює свої думки, проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань при самостійній роботі, має тверді методичні навички для якісного проведення заняття із загальновійськової підготовки.
- **Студенту виставляється дуже добре.** Студент володіє певним обсягом навчального матеріалу, здатний його аналізувати, робити висновки, самостійно застосовує знання в стандартних ситуаціях, має достатні методичні навички для якісного проведення заняття із загальновійськової підготовки.
- **Студенту виставляється добре.** Студент володіє певним обсягом навчального матеріалу, здатний його аналізувати, робити висновки, виправляти допущені помилки. Має певні методичні навички, що не потребують контролю викладача під час проведення заняття.
- **Студенту виставляється достатньо.** Студент відтворює основний навчальний матеріал, здатний з помилками й неточностями дати визначення понять, виконує завдання за зразком.
- **Студенту виставляється мінімальний задовільно.** Студент володіє навчальним матеріалом поверхово й фрагментарно, має початкові уявлення про предмет, недостатньо тверді методичні навички, що потребує контролю з боку викладача під час проведення заняття.
- Оцінка за виконання індивідуального науково-дослідного завдання, завдань самостійної роботи виставляється з урахуванням таких параметрів:
- Кількість балів у кінці семестру повинна складати від 150 до 300 балів (за 3 кредити), тобто сума балів за виконання усіх завдань.
- Відповідний розподіл балів, які отримують студенти за 3 крд.

Поточне оцінювання та самостійна робота					КР	Накопичувальні бали/ Сума
T1	T2	T3	T4	T5		
50	50	100	25	25	50	300
						100

- ***Примітка.** Коефіцієнт для іспиту – 0,6. Іспит оцінюється в 40 б.

• 10. Засоби дігностики

- **Засобами діагностики та методами демонстрування результатів навчання є:** завдання до практичних занять, завдання для самостійної та індивідуальної роботи (зокрема есе, реферати), презентації результатів досліджень, тестові завдання, контрольні роботи.

Усі форми контролю включено до 100-бальної шкали оцінювання.

11. Методи навчання

- Дисципліна передбачає використання традиційних, активних та інтерактивних методів навчання (дебати, мозковий штурм, лекції з використанням інтерактиву, методи оцінювання і самооцінювання, планування та інші).
- 3-поміж традиційних методів використовуються:
- 1). Пояснювально-ілюстративний метод – студенти отримують знання на лекції, з навчальної або методичної літератури в "готовому" вигляді. Сприймаючи й осмислюючи факти, оцінки, висновки, студенти залишаються в рамках репродуктивного (відтворюючого) мислення. Застосовується для передачі великого масиву інформації.
- 2). Метод проблемного викладу – використовуючи різноманітні джерела й засоби, викладач, перш ніж викладати матеріал, ставить проблему, формулює пізнавальне завдання, а потім, розкриваючи систему доказів, порівнюючи точки зору, різні підходи, показує спосіб рішення поставленого завдання.
- 3). Частково-пошуковий, або евристичний, метод – організація активного пошуку рішення висунутих у навчанні (або самостійно сформульованих) пізнавальних завдань або під керівництвом педагога, або на основі евристичних програм і вказівок. Процес мислення набуває продуктивного характеру, але при цьому поетапно направляється й контролюється викладачем або самими студентами на основі роботи над програмами і навчальними посібниками. Найчастіше застосовується на семінарах.
- 4). Дослідницький метод – після аналізу матеріалу, постановки проблем і завдань і короткого усного або письмового інструктажу студенти самостійно вивчають літературу, джерела, ведуть спостереження й вимірювання й виконують інші дії пошукового характеру. Ініціатива, самостійність, творчий пошук проявляються в дослідницькій діяльності найбільше повно.
- Серед активних методів використовуються такі:
- 1). Практичні вправи, у процесі виконання яких студенти моделюють свої дії у різних навчальних і виховних ситуаціях майбутньої професійної діяльності;
- 2). Аналіз конкретних ситуацій як індивідуально, так і в малих навчальних групах (6-8 осіб), у ході розбору яких студенти не тільки вчать формулювати проблеми й ухвалювати рішення щодо них, але й виробляють ряд важливих навичок в області міжособистісної комунікації, групової роботи й лідерства;
- 3). Робота в малих навчальних групах, у ході якої студенти виконують практичні вправи, розбирають конкретні ситуації, готують групові проекти й беруть участь у ділових іграх; така робота допомагає студентам освоювати рольову поведінку, навчитися ефективному спілкуванню й обміну досвідом, виробляти лідерські якості.

- Крім того вивчення курсу базується на використанні комунікативних методів, що охоплюють методи й процедури контакту студента з безпосереднім джерелом знань (викладачем методики, вчителем етики, керівником педпрактики та ін.).
- Комунікативні методи поділяються на пасивні й активні: у перших провідна роль належить викладачеві методики, вчителю етики (студент лише фіксує зміст лекції, протоколює дії вчителя й учнів тощо); в активних методах ініціатива належить студентові, який активно контактує з викладачем методики, вчителем етики (активні методи поділяються на групові (мозковий штурм, круглий стіл, ділові ігри) та індивідуальні методи (інтерв'ювання, вільний діалог, експертні ігри)).
- Активно використовуються текстологічні методи, що включають методи набуття знань із фахових документів (навчальних планів і програм, методичних листів МОН України тощо) і фахової літератури (монографій, підручників, навчальних посібників, методичних рекомендацій, науково-методичних статей тощо).

12. Рекомендована література

Базова

1. Бромлей Ю.В. Очерки теории этноса. М., 1983.
2. Бромлей Ю.В. Современные проблемы этнографии. – М., 1984.
3. Лозко Г.С. Етнологія України. – К., 2004.
4. Лурье. Историческая этнология. – М., 2004.
5. Народы мира: историко-этнографический справочник. //Под ред. Ю.В. Бромлея. – 1988.
6. Очерки общей этнографии //Под ред. С.П. Толстова. – М., 1968.
7. Пономарьев А.П. Етнічність та етнічна історія України. – К., 1996.
8. Садохин А.П., Грушевицкая Т.Г. Этнология. – М., 2003.
9. Садохин А.П. Этнология. – М., 2004.
10. Скоринов Н.М. Основы этнологии. – Хабаровск, 1998.
11. Соболев В.И. Материалы к курсу «Этнология». – Ковосибирск, 1996.
12. Тавадов Г.Т. Этнология. – М., 2002.
13. Этнология. //Под ред. В.В. Пименова. – М., 1994.
14. Этнография. //Под ред. Ю.В. Бромлея. – М., 1982.
15. Тиводар М. Етнологія: Навч. посібник. – Львів: Світ, 2004. – 624 с.
16. Життя етносу: Соціокультурні нариси: Навч. посібник /Б.Попов, В. Ігнатов, М. Степико та ін. – Київ:Либідь, 1997. – 240 с.
17. Хрящевська Л.М. Загальна та українська етнологія: навчальний посібник. – Миколаїв: Іліон, 2012. – 120 с.
18. Андреева Г. М. Социальная психология. - М., 1988.
19. Арутюнян И. В., Дробижева Л. М., Сусоколов А. А. Етносоціологія. - М., 1998.
20. Бромлей Ю. В. Этносоциальные процессы: Теория, история, современность. - М, 1987.
21. Гумилёв Л. Н. Этногенез и биосфера Земли - М., 1997.
22. Емельнов Ю. Н. Основы культурной антропологии. - СПб., 1994.
23. Етнічний довідник. 3-й ч. - К., 1996.
24. Кафарський В. Нація і держава: Культура. Ідеологія. Духовність. - Івано-Франківськ, 1999.
25. Краткий этнологический словарь. - М., 1995.
26. Культурология. XX век. Энциклопедия. - Т. 1, Т. 2. - СПб, 1998.
27. Лурье С. В. Историческая антропология. - М., 1997.
28. Мала енциклопедія етнодержавознавства. - К., 1996.
29. Савчук Б., Кафарський В. Вступ до етнології. - Івано-Франківськ, 2003.

30. Садохин А. П., Грушевицкая Т. Г. Этнология. - М., 2005.
31. Скоринов Н. Основы этнологии. - Хабаровск, 1998.
32. Тадевосов Г. Т. Этнология. Словарь-справочник. - М., 1998.
33. Тиводар М. Етнологія. - Ужгород, 1998.
34. Шаронов В. В. Основы социальной антропологии. - СПб, 1997.
35. Этнография и смежные дисциплины. - М., 1988.
36. Этнология: Учебник для высших учебных заведений. - М., 1994.
37. Хрящевська Л.М. Загальна та українська етнологія: навчальний посібник. - Миколаїв: Іліон, 2012. – 120 с.
38. Хрящевська Л.М. Загальна етнографія: навчальний посібник. – Миколаїв: Іліон, 2013. – 260 с.
39. Хрящевська Л.М. Етнографія України: навчальний посібник. - Миколаїв: Іліон, 2014. – 248 с.

Допоміжна

1. Аверкиева Ю.П. Индейцы Северной Америки. – М., 1974.
2. Агеева Р.А. Страны и народы. – М., 1990.
3. Алексеев В.П. Этногенез. - М., 1986.
4. Алексеев В.П. Происхождение народов восточной Европы. – М., 1989.
5. Арутюнов С.А. Народы и культуры: развитие и взаимодействие. – М., 1989.
6. Бажанов Л.В. Репресії проти етнічних поляків Поділля 30-х – початку 50-х рр. ХХ ст. у сучасних наукових і краєзнавчих дослідженнях. // Наукові праці Кам'янець-Подільського педагогічного університету. – Кам'янець-Подільський, 2003. – Т. 11. – С. 298-305.
7. Берндт Р.М. Мир первых австралийцев. – М., 1981.
8. Бонгард-Левин Г.М., Грановский Э.А. от скифии до Индии. – М., 1983.
9. Бромлей Ю.В., Подольный Р.Г. Создано человечеством. – М., 1984.
10. Бромлей Ю.В., Родольный Р.Г. Человечество – это народы. – М., 1984.
11. Бромлей Ю.В. Этнические процессы: теория, история, современность. – М., 1987.
12. Газін В.П., Копилов С.А. Новітня історія країн Європи та Америки. – К., 2003.
13. Дэвидсон Б. Африканцы. Введение в историю культуры. – М., 1975.
14. Кабо В.Р. Происхождение и ранняя история аборигенов Австралии. – М., 1969.
15. Гумилев Л. Этносфера: история людей и история природы. – М., 2004.
16. Культура и быт народов Зарубежной Европы. Этнографические исследования. – М., 1967.
17. Ключевский В.О. Этнографические следствия русской колонизации Верхнего Поволжья... - В кн.: Ключевский В. Исторические портреты. – М., 1990.
18. Львова Э.С. Этнография Африки. М., 1984.
19. Малые народы Индонезии, Малазии и Филиппин. //Под ред. Чеботарева Н.Н. – М., 1982.
20. Малые народы Южной Азии. //Под ред. Кудрявцева М.К. – М., 1978.
21. Мыльников А.С. Народы Центральной Европы: Формирование национального самосознания (XVIII-XIX вв.) – СПб., 1997.
22. Надольська В.В. Загальна етнологія: понятійно-термінологічний апарат. – Луцьк, 1999.
23. Народонаселение стран мира. //Под ред. Козлова В.И. – М., 1984.
24. Народы мира: историко-этнографический справочник //Под ред. Ю.В. Бромлея. – 1988.
25. Народы Америки: Этнографический очерк. – М., 1959.
26. Народы мира: историко-этнографический справочник //Под ред. Ю.В. Бромлея. – 1988.
27. Сегеда С. Антропологічний склад українського народу. – К., 2001.

28. Сергійчук В. Українці за межами імперії. – К., 1998.
29. Феномен нації. Основи життєдіяльності. – За ред Б. Попова. – К., 1998.
30. Хопняр Ю.А. Історична термінологія: Навчальний посібник. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2008.

13. Інформаційні ресурси

1. <http://osvita.ua>
2. <http://www.mon.gov.ua>
3. <http://www.novadoba.org.ua>
4. <http://lesson-history.narod.ru>
5. <http://www.teacher.syktsu.ru>
6. <http://ostriv.in.ua/>
7. <http://zakon.rada.gov.ua>
8. <http://users.kpi.kharkov.ua>
9. <http://www.library.edu-ua.net>
10. <http://www.ukr-orthodox.rv.ua>